

Werkatelier Wijkgericht werken met de bewoner als opdrachtgever

Eisse Kalk, Agora Europa, Amsterdam

Joop Hofman, Joop Hofman Allianties, Deventer

In Hogeveen hebben de gemeente, drie woningcorporaties, politie Drenthe, het welzijnswerk en de vele bewonersorganisaties een model van wijk-en dorpsgericht werken ingevoerd waarin de zeggenschap en zelfs beslisrecht van bewoners ver is doorgevoerd. Zo stellen de bewoners de wijk,- en dorpsagenda's op (vrij van bestaande beleidskaders), hebben de 35 dorpen en wijken honderdduizenden euro's aan budget waar ze beslisrecht over hebben, betalen alle partijen er fors aan mee en zijn er gebiedsregisseurs die namens alle partijen werken en ook door allen betaald worden.

Dit model, De Smederijen van Hogeveen genoemd, loopt al vlak na de start in het voorjaar van 2007 als een trein. Dorpen en wijken weten op eigen kracht hele interessante dorps- en wijkagenda's te maken en krijgen vele tientallen (tot meer dan honderd) mensen op de been. Het Ministerie van BZK en de beide organisatoren willen dit koplopersmodel verder onder de aandacht brengen bij diverse gemeenten die aan de slag willen met wijkgericht werken. Wat maakt de Smederijen anders, wat zijn de essenties van het model en wat kunnen we toepassen in eigen gemeente? Daarom is er een vijfdaags werkatelier gestart waarin ook de Hogeveense partners meedoen. De ontwerpers van de Hogeveense aanpak leiden dit atelier.

Het werkatelier is vooral bedoeld voor medewerkers die wijkgericht werken moeten vormgeven of bijstellen en dat willen doen vanuit het perspectief: de initiatiefkracht van bewoners te versterken. Iedere deelnemer werkt actief mee aan de werkatelier en sluit de 5 bijeenkomsten af met het opstellen van een advies aan het College en/of Raad van de eigen gemeente of het bestuur van de eigen corporatie of welzijnsinstelling, waarin concrete suggesties worden gedaan voor de stappen die in de eigen gemeente kunnen worden gezet in de richting van dat perspectief

Het atelier kent 5 bijeenkomsten van 2 dagdelen die worden georganiseerd in 5 deelnemende gemeenten. In iedere bijeenkomst worden de ervaringen van Hogeveen vergeleken met de aanpak in andere gemeenten. De thema's voor deze 5 bijeenkomsten zijn:

1. Vitale coalities voor het versterken van de initiatiefkracht van bewoners.

Initiatiefkracht versterken gaat in stappen of trappen die verschillende vaardigheden en kwaliteiten veronderstellen bij en van bewoners:

- a. bewoners als initiatiefnemer (verkennen, informeel netwerk, begin van organisatie)
- b. participant in plan- of besluitvormingsproces (samenwerking, gezamenlijke actie)
- c. bewoners als mede-opdrachtgever (eigen organisatie opbouwen, taakverdeling, terugkoppeling)
- d. bewoners als opdrachtgever (eigen juridische vorm, beheer over middelen)

Hoe schep je een klimaat waarin alle partners een inbreng leveren die gericht is op het versterken van de initiatiefkracht van bewoners (Charette als samenwerkingsmodel)

Wat kunnen we leren van ervaringen die zijn opgedaan met het creëren van vitale coalities (Buurt aan zet, adoptiewijken, Vertrouwen in de buurt)

2. Wijkbudgetten als hefboom voor versterken initiatiefkracht van bewoners.

Buurtbudgetten bestaan in allerlei vormen en maten. Belangrijk is helder te onderscheiden waarvoor die budgetten zijn bedoeld:

Opzoomen, stimuleren kleinschalige bewonersinitiatieven, onderdeel van beheerprogramma van wijkmanager, activiteitengeld voor bewoners(organisaties), stimuleren eigen verantwoordelijkheid bewoners, uitvoeren wijkagenda die door bewoners is opgesteld.

In Hoogeveen is bewust gestreefd naar een herverdeling van bestaande middelen die al besteed worden in dorpen en wijken. Gemeentelijke afdelingen en corporaties poolen deze middelen tot een gezamenlijk budget waarover bewoners budgetbestedingsrecht krijgen. Welke voorwaarden moeten hiervoor worden geschapen en hoe krijg je actieve medewerking op ambtelijk en bestuurlijk niveau.

Welke voorwaarden kan een gemeenteraad stellen aan deze overdracht van een (deel van) het budgetrecht aan de eigen burgers. Hoe doe je dit zodanig dat de initiatiefkracht van bewoners versterkt wordt.

3. Van prachtwijk naar krachtwijk: hoe kun je de initiatiefkracht van bewoners versterken

De kracht van de Smederijen van Hoogeveen is dat ieder dorp en iedere buurt zijn eigen werkvormen kiest om de latent aanwezige sociale cohesie te versterken. Nieuwlande maakt een eigen dorpsontwikkelingsplan met vele honderden inwoners en draagt nu kennis over aan buurten in Londen. In Tiendeveen hebben 2 rivaliserende bewonersorganisaties de handen ineen geslagen om samen een wijkagenda op te stellen. In Krakeel is het wijkgebonden leefbaarheidsbudget benut om steeds meer mensen actief te betrekken bij activiteiten en voorzieningen in de wijk.

In andere gemeenten wordt gewerkt met spekcheques, met wijkaandelen, met een veiling of een beurs om initiatieven van bewoners te laten ondersteunen door andere partners. We zetten alle instrumenten op een rij en stellen daarbij de vraag: Welke maatregelen en randvoorwaarden zijn nodig om de opdrachtgeversrol van bewoners te versterken.

4. prestatie-afspraken als stimulans voor bewonersinitiatieven

Steeds meer gemeenten en corporaties hebben prestatie-afspraken gemaakt over het woningbouwprogramma voor de komende jaren. Sinds enkele jaren worden deze afspraken ook gemaakt rond het prestatieveld Leefbaarheid. Een uitgelezen mogelijkheid om samen met bewoners en huurders afspraken te maken over investeringen in de wijk die tot doel hebben de leefbaarheid te verhogen. Voorbeelden uit Enschede, Groningen en Deventer laten zien dat hier vele mogelijkheden liggen. In Hoogeveen poolen de corporaties hun bijdragen op dit vlak in een gemeenschappelijk fonds samen met de gemeente. Daaruit worden de wijkbudgetten gefinancierd waarover bewoners budgetbestedingsrecht krijgen. De SEV heeft een transparantiemethodiek ontwikkeld die goed benut kan worden om de financiële ruimte die aanwezig is voor maatschappelijke doeleinden, vast te stellen. Hoe krijg je in je eigen gemeente prestatie-afspraken van de grond die ook de initiatiefkracht van bewoners versterken.

5. **at your service: bestuurders scheppen voorwaarden en ambtenaren ondersteunen bewoners**

Creatieve bestuurders en raadsleden scheppen de ruimte die nodig is om stevige bewonersorganisaties in wijken en buurten zelf initiatieven te laten ontplooiën. Zij zien actieve burgers als medestanders en niet als tegenstanders of NIMBY's. In Hoogeveen is de impuls die uitging van het College en de raad doorslaggevend geweest om de stap te maken van een experiment (met een wijkgebonden leefbaarheidsbudget) naar een gemeente- brede aanpak van wijkgericht werken en wijkbudgetten. Mede daardoor ontstond ook in de ambtelijke organisatie groeiende steun voor deze aanpak die de bestedingsruimte van ambtelijke medewerkers van de "eigen" potjes weliswaar beperkt, maar veel enthousiasme, ondernemingszin en initiatiefkracht van bewoners stimuleert.

In andere gemeenten worden wijkwethouders (Deventer) of zelfs alle raadscommissies (Enschede) wijkgericht ingezet. In weer andere gemeenten (Zaanstad, Delft) wordt een planning en control systeem ontwikkeld waarin de wijkgebonden investeringen een eigen plaats innemen. Hoe kan de bestuurlijke en ambtelijke aandacht zodanig worden georganiseerd dat geen sprake is van "onteigening" (de term is van hoogleraar Jan Willem Duyvendak) van bewonersinitiatieven.

Een interactief werkatelier met eigen inzet van deelnemers.

Het werkatelier wordt opgezet met de deelnemers en is ook gericht op de werksituaties van deelnemers. We starten met een inventarisatie van de leerbehoeften van deelnemers op de 5 hoofdthema's van het atelier. (zie bijlage).

Daarna beleggen we de 5 bijeenkomsten in 5 gemeenten die voor het desbetreffende thema een eigen praktijkervaring hebben aan te bieden die we vergelijken met de ervaringen van de Hoogeveense deelnemers.

Alle deelnemers krijgen tijdens de bijeenkomsten werkopdrachten mee waarmee ze de aanpak van het thema kunnen toepassen in hun eigen praktijksituatie.

Iedere deelnemer werkt in de perioden tussen de werkatelier-bijeenkomsten aan het opstellen van een eigen advies voor het College en/of de Raad of het bestuur van de eigen corporatie of welzijnsinstelling waarin wordt aangegeven welke vernieuwingen of verbeteringen in het wijkgericht werken in de eigen gemeente kunnen worden ingevoerd. De deelnemers kunnen tussentijds hierop ook een intervisiegesprek voeren met de één van de twee begeleiders van het werkatelier.

Aantal deelnemers en deelnemersprijs.

De organisatoren stellen het op prijs als niet één maar twee of drie deelnemers uit een gemeente participeren in het werkatelier, bijvoorbeeld een projectleider en een leidinggevende of stafmedewerker. Of een medewerker van een plaatselijke corporatie die ook wijkgericht wil werken. De ervaring leert dat dan de opgedane ervaringen en inzichten beter en gemakkelijker worden geïntroduceerd in de eigen werksituatie.

Om deze wijze van deelnemen te stimuleren, vragen we een deelnemersprijs van € 2000 per gemeente of organisatie (voor 1 of voor 2 personen) We beperken het aantal deelnemers tot maximaal 25 om op die manier een goede uitwisseling van ervaringen en een adequate begeleiding te kunnen garanderen. Deelnemers worden geregistreerd op basis van volgoede van aanmelding en betaling.

Inschrijving en Intakeformulier

U kunt voor het werkatelier inschrijven tot 15 december 2007 door u aan te melden bij de stichting Agora Europa. Entrepotdok 19a, 1018 AD, Amsterdam. (telefoonnummer 020-6380558) of via een mailbericht naar joop.hofman@home.nl of eisse.kalk@planet.nl
Als u zich aanmeldt verzoeken wij u het intakeformulier in te vullen dat u aantreft op de website en naar ons te zenden voor 20 december 2007.

De bijeenkomsten vinden plaats op 5 donderdagen in de eerste helft van 2008, te weten: 17 januari, 21 februari, 3 april, 18 mei en 19 juni 2008.